

izšli tudi v obliki leposlovnih del (npr. »Odrpto okno« Desanke Maksimović).

Poglavje o obdobju 1960–1975 obravnava čas, ko se je začelo število tuberkuloznih bolnikov zmanjševati. Če so leta 1962 v Topolšici 70 odstotkov bolnikov zdravili zaradi TBC, je ta delež v naslednjih desetih letih padel na eno tretjino; večina bolnikov je imela druge pulmološke bolezni. Prav tako se je radikalno spremenila starostna struktura teh bolnikov. Če je bila leta 1937 TBC predvsem bolezen mladine in otrok, je bila leta 1962 že polovica bolnikov starejših od 50 let, leta 1972 pa je bila nad 50 let stara večina obolelih.

Avtor ugotavlja, da je upad tuberkuloze, ki je bil sicer pomemben javnozdravstveni uspeh, za topolško bolnico pomenil izgubo identitete in s tem obdobje krize, saj je bila v naslednjih desetletjih kar nekajkrat blizu zaprtja. Počasi se je razvijala v splošno bolnico s pljučnim in internim oddelkom za regionalne potrebe Šaleške in Savinjske doline, ovirala pa jo je tudi njena »neugodna« geostrateška lega, še posebej, ker je skupaj s slovenjegraško bolnico spadala v zdravstveno regijo Ravne na Koroškem, bolniki pa so prihajali s celjskega območja. V obdobju 1970–1975 je bila priključena k celjski bolnici, leta 1976 pa je postala del Zdravstvenega centra Velenje. V tem obdobju so pospešeno vlagali predvsem v zdraviliški kompleks, ki od leta 1995 deluje kot Naravno zdravilišče Topolšica – Terme Topolšica. Po letu 1985 so s hitrim uvajanjem sodobne tehnologije širili diagnostiko in razvijali predvsem pulmologijo in internistiko. Leta 1993 se je bolnica osamosvojila kot Bolnišnica Topolšica. Razvoj bolnice in njen današnji položaj je opisal dr. Janez Poles: *[...] tako se je iz sanatorija za tuberkulozo preko regionalno slabo umeščene bolnišnice [...] dokončno spremenila v sodobno srednjeevropsko strokovno zdravstveno ustanovo, ki ima pomembno mesto v mreži slovenskih bolnišnic in uspeva držati korak z razvojem diagnostike in terapije s podobnimi ustanovami.*

Vseslovenski pomen Topolšice je torej začel usihati že v desetletju po drugi svetovni vojni, ko je bolnišnica postajala vse bolj teritorialno omejena, sprva na Štajersko, nato na lokalno raven.

Čeprav je v ospredju monografije razvoj bolnišnice kot institucije in njene vloge pri zdravljenju tuberkuloze na Slovenskem, avtor spretno vplete tako zgodovino medicine kot tudi spominska pričevanja topolških zdravnikov, bolnikov, šolskih sester in drugih zaposlenih, ki poleg izvornih fotografij pomembno doprinesejo k živosti in berljivosti knjige.

Katarina Keber

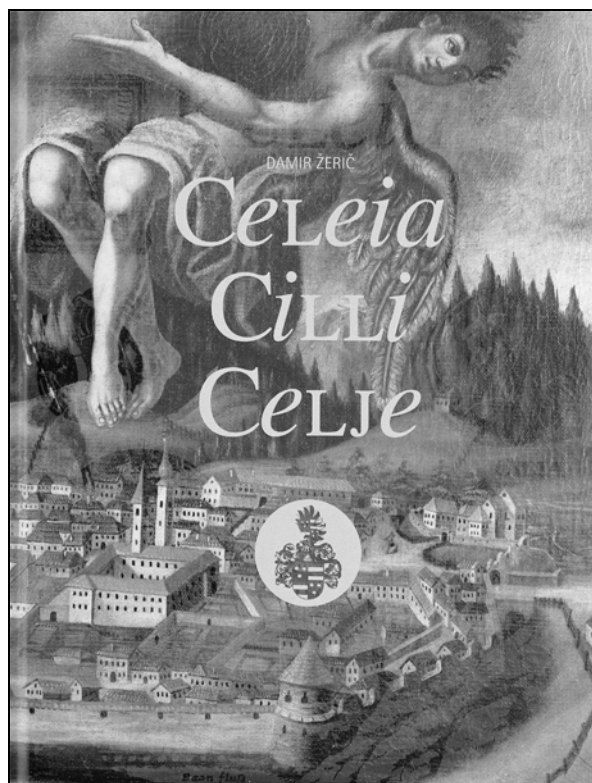

Damir Žerič: *Celeia Cilli Celje. Celje : Pokrajinski muzej Celje, 2011, 67 strani.*

Leto 2011 Celju in njegovim meščanom ni prineslo samo 560. obletnice mestnih pravic, ki jih je mestu podelil knez Friderik II. Celjski, ampak tudi novo knjigo, ki povzema zgodovino Celja in okolice od prazgodovine pa vse do današnjih dni. Knjiga je delo zgodovinarja Damirja Žeriča in je izšla kot šesta po vrsti v zbirki Starožitnost Pokrajinskega muzeja Celje. Z njeno izdajo je avtor poskrbel tako za navdušenje med tistimi meščani, ki se zanimajo za zgodovino svojega starega mesta, kot tudi med tistimi, ki jih zgodovina mesta ne privlači zelo, a bodo knjigo ob priložnosti prelistali.

Zgodovinar Damir Žerič, doma iz Šempetra, je zaposlen v Pokrajinskem muzeju Celje, kjer je trenutno njegova primarna dolžnost delo z obiskovalci. Svoje znanje zgodovine je dopolnil v tujini, saj je bil študent portugalske kolonialne zgodovine v Lizboni. V enem izmed intervjujev je izrazil navdušenje nad delom v domači regiji, ker, kot pravi, so takšne priložnosti redke.

Bralcu knjige bo že na prvi pogled jasno, da v njej ne bo našel le golega teksta, saj je knjiga obogatena z izbranim slikovnim gradivom, ki je bilo do sedaj širši javnosti morda še nepoznano. Takšen vtis nam vzbudijo že platnice, na katerih se razprostira podoba srednjeveškega Celja skupaj z vodnimi žigi

podob, ki so tako ali drugače zaznamovale zgodovino mesta. Sam naslov *Celeia Cilli Celje* pa nas popelje skozi tri časovna, za mesto pomembna zgodovinska obdobja – antiko, srednji vek in sodobnost. 67 strani je kronološko razdeljenih na devet poglavij, ki nam slikovito prikažejo razvoj tega območja vse od pradavnine do današnjih dni. V delu je strnjeno prikazan zgodovinski razvoj mesta, saj so na enem mestu zbrane vse družbeno pomembne tematike, ki so doprinesle k njegovemu razvoju. Sama knjiga je sicer bolj namenjena laični kot strokovni javnosti, kar pa še ne pomeni, da se v njej ne bi našlo nekaj tudi za strokovnjaka.

Začetek knjige nas s prvim poglavjem odpelje v čas pred priključitvijo noriškega kraljestva rimskemu imperiju. Avtor najprej predstavi odlično geografsko lego tega območja, ki je bila izjemnega pomena za razvoj samega mesta skozi zgodovino. V tem poglavju izvemo, da so bili okoliški kraji poseljeni že v pradavnini, o čemer nam pričajo nekatere edinstvene arheološke najdbe. Nadalje so v poglavju omenjeni keltski Tavriski, katerih ozemlje je spadalo pod noriško kraljestvo in pod katerimi je oppidum *Keleia* doživljal pravi razcvet.

Drugo poglavje se osredotoči na čas, ko so na tem ozemlju vladali Rimljani. To je bil čas, ko je *Celeia* doživljala razcvet in med drugim dobila tudi status municipija. Preberemo lahko o tem, kako je keltsko prebivalstvo ohranilo svojo dediščino in sodelovalo z novim rimskim prebivalstvom, ki se je priseljevalo v mesto ter obenem poseglo po visokih položajih znotraj province, kar se je dogajalo tudi v drugih delih cesarstva. Avtor omeni nekatere pomembne posameznike, ki so tako ali drugače zaznamovali ta – za mesto pomemben – del zgodovine. Arhitekturni opis samega mesta pa nam prikaže, da je to imelo vse, kar se je od mesta tistega časa pričakovalo. Poseben pečat rimskega časa mu daje bližnja rimska nekropola v Šempetru, ki skupaj z ostalo zapuščino poudarja pomembnost tega izjemnega obdobja.

V kratkem tretjem poglavju se bralec sreča s tistim obdobjem, ko mesto in območje nista imela vidnejše vloge. Poglavje zajema čas med pozno antiko in visokim srednjim vekom, ki ga spremljajo preseljevanje ljudstev, širjenje nemškega cesarstva ter združitev posesti Heme Krške in Viljema Breže-Selškega.

Celjske zvezde je naslov naslednjega poglavja, ki govori o času, v katerem je mesto doživljalo preporod in so mestne zvezde žarele najsvetleje v svoji zgodovini. To je čas poznega srednjega veka in obdobje, ko so Celju gospodovali celjski knezi, ki so si s svojo izvrstno zunanjo politiko pridobili ogromno politične moči in posesti, ki so jih združili v grofijo s središčem v Celju. Poglavje, ki je posvečeno izključno celjski rodbini, nam v grobem prikaže njihov nagel vzpon v sam vrh visoke politike Svetega rimskega

cesarstva, češkega kraljestva in ogrskega kraljestva. Peto poglavje večinoma zajema isto zgodovinsko obdobje kot prejšnje, le da nam avtor predstavi v tistem času pomembnejša dogajanja, kot so prve omembe trga v listinah, gradnje različnih pomembnejših objektov, podelitev mestnih pravic itd.

O skoraj štirih stoletjih stagnacije v razvoju, ki se prične z izumrtjem Celjskih in traja vse do izgradnje železniške povezave leta 1846, govori šesto poglavje knjige. Povzeta so prizadevanja mestnih oblasti po ohranitvi starih privilegijev ter pridobitvi novih, ki bi pripomogli k izboljšanju gospodarstva. Omenjeni so pomembni Celjani iz 15. stoletja, širjenje protestantizma na Celjskem in nato rekatolizacija območja ter posledice reform habsburških vladarjev. Žal se Celje v tem času ni moglo izogniti nesrečam. Požari, bolezni, slabe letine, turški vpadi in kmečki upori so v vseh teh stoletjih terjali svoj davek. Do 18. stoletja je svoje odslužilo tudi mestno obzidje, ki je sedaj zgolj oviralo nadaljnje širjenje mesta.

Razcvet industrije in ponoven vzpon mesta v 19. stoletju sta izpričana v sedmem poglavju. Spremembe, ki jih je prinesla izgradnja železnice, so bile vidne na vseh področjih, najbolj v razvoju industrijskih obratov, kar je sprožilo priseljevanje ljudi v mesto. S tem so potrebe po novih objektih in novi ureditvi mestne infrastrukture skokovito narasle, zato z njihovo izgradnjo niso dolgo odlašali. Kapital za gospodarstvo je zagotavljala Celjska mestna hranilnica, kasneje po zaostitvi nacionalnih odnosov pa tudi Celjska posojilnica. Celjani so dajali velik pomen kulturnemu življenju, saj je bil skoraj vsak prebivalec mesta včlanjen v vsaj eno društvo. Poglavje se konča z nacionalnimi trenji, ki so meščane dokončno razdvojila.

Osmo poglavje opisuje nemirno prvo polovico 20. stoletja. Prvi dve strani sta namenjeni pomembnejšemu dogajanju med obema vojnoma. Omeniti velja, da je Celje v tem času gospodarsko hitro napredovalo, kar je bila posledica novega trga znotraj nove države. Obe vojni sta v mestu pustili svoje sledi. Tako se veliko mladih Celjanov ni vrnilo iz bojev, ki so se jih morali večinoma udeležiti pod prisilo. Po okupaciji med drugo svetovno vojno in ponovni vzpostavitvi nemške oblasti se je okupator znesel nad prebivalstvom, njegov načrt pa je bil ponovno ponemčenje tega dela Slovenije. Opustošeno mesto je bilo 10. maja 1945 razglašeno za osvobojeno. Povojno krvavo maščevanje nad »sovražniki« domovine se celjski kotlini ni izognilo. Na grozote taborišča na Teharjah nas spominja tamkajšnji spominski park, prav tako pa tudi zgodbe o otrocih s Petrička nikogar ne pustijo ravnodušnega.

Zadnje poglavje nas popelje od konca druge svetovne vojne do današnjih dni. Mesto je hitro zaključilo z obnovo infrastrukture in s tem dalo potreben zagon gospodarstvu, ki je celjsko območje postavilo med najpomembnejša industrijska središča

v Jugoslaviji. Blaginja je pripomogla k razvoju kulturnih ustanov in različnih športnih društev, ki so dobila svoje spremljevalne objekte. Izguba jugoslovskega trga ob ustanovitvi nove države je močno prizadela celjsko industrijo, a se je mesto s preusmeritvijo v druge dejavnosti dokaj hitro prilagodilo novim razmeram. Celje je danes sodobno evropsko mesto in skrbno ohranja svojo dediščino, ki bo v poduk prihodnjim rodovom.

Knjiga *Celeia Cilli Celje* bo zagotovo dopolnila knjižno polico več domov iz celjskega okoliša, s čimer bo dosegla svoj namen, to je laični javnosti približati zgodovino Celja. Osebnost sem bil izredno navdušen nad izbranim slikovnim gradivom, ki bralcu oriše Celje skozi čas. Mogoče bi pričakoval še kakšno podrobnost in stran več, a je knjiga kljub temu odlično izhodišče za strnjeno poznavanje zgodovine mesta. Pokrajinski muzej Celje je s to izdajo naredil korak naprej v približevanju zgodovine mesta njegovim meščanom, saj je njeno splošno poznavanje izrednega pomena za nadaljnje žarenje celjskih zvezd.

Matej Grobin

Dietmar Scharmitzer: Anastasius Grün (1806–1876). Leben und Werk. Dunaj, Köln, Weimar : Böhlau Verlag, 2010, 604 strani.

Leta 2010 je pri ugledni založbi Böhlau (Dunaj, Köln, Weimar) izšla znanstvena monografija *Anastasius Grün (1806–1876). Leben und Werk* (Anastazij Grün (1806–1876). Življenje in delo) izpod peresa germanista in klasičnega filologa Dietmarja Scharmitzerja z Dunaja. To je poleg manj obsežnih objav njegovo drugo večje delo (predelana doktorska disertacija), posvečeno Ljubljancu, pesniku in prevajalcu Anastaziju Grünu oziroma politiku Antonu Aleksandru grofu Auerspergu, kakršno je bilo njegovo civilno ime. Nekoč opevani nemški pesnik svobode in oster kritik predmarčnih razmer v Habsburški monarhiji, avtor uspešnih pesniških zbirk, ki so izhajale v visokih nakladah, prevajalec iz slovenščine in angleščine ter politik je tako v novejšem času dobil svojo prvo znanstveno monografijo v nemškem jeziku.

Monografija je razdeljena na tri uvodna in devet osrednjih poglavij ter prilogo s časovno razpredelnico o življenju in delu Anastazija Gruna, ki je temeljita pomoč in orientacija, kadar hitro potrebujemo določen podatek. Delo zaključuje skrbno sestavljena in uporabna bibliografija. Tu je Scharmitzer na 138 straneh izgotovil sistematičen popis primarne literature, razdeljene na skupne izdaje, an-

tologije in zbirke, samostojne objave, posamične objave, nesamostojne objave, objave iz zapuščine, prevode v druge jezike, objave v berilih, objave na spletu, objavljena pisma, politične govore in zapise. Sekundarna literatura je prav tako natančno razdeljena na samostojna dela, sestavke in nesamostojne publikacije, recenzije sodobnikov, literarne zgodovine in bibliografije. Tema sklopoma so dodani podatki o splošni literaturi in rokopisih ter dokumentacija o Auerspergovi korespondenci, kakor jih hranijo različne knjižnice po Evropi skupaj s poštnimi naslovi (v slovenskem in hrvaškem primeru so navedene napačne pošne številke krajev). Posebej gre tu izpostaviti popis zbirke dokumentov arhiva Auerspergov ter navedbo o simpozijih, posvečenih Anastaziju Grünu. V Scharmitzerjevem delu ne manjka niti podatkov o relevantnih spletnih naslovih. Zlasti pomembna je ravno dokumentacija, ki zadeva Grünovo duhovno in literarno zapuščino ter korespondence, saj vemo, da dostop do tega gradiva še danes ni vedno prost. Na zadevnih mestih je avtor upošteval tudi slovensko bibliografijo o Grünu v slovenskem in nemškem jeziku, čeprav tu ni natančen in ne navaja vseh objav, ki jih je nemalo priobčenih celo v nemščini. Kljub temu mu ni ušlo dejstvo, da se znanstveniki v Sloveniji s tem Kranjcem ukvarjamo tako v publikacijah kakor na sim-

